

Handicappolitisk handlingsplan 2013

Et samfund
for alle

Oktober 2013

Regeringen

ET SAMFUND FOR ALLE

VISIONER FOR DANSK HANDICAPPOLITIK

MEDBORGERSKAB OG DELTAGELSE

Respekt for forskellighed	12
Øget inklusion i civilsamfundet og kulturlivet	14
Demokratisk deltagelse	17

UDDANNELSE

Øget inklusion i folkeskolen	22
Folkeskolen skal udfordre alle elever	24
Flere skal have en uddannelse	25
Flere skal deltage i voksen- og efteruddannelse	27

BESKÆFTIGELSE

Reformer, der får flere i arbejde	30
Særlige indsatser for udsatte ledige	32

MERE VIDEN OG BEDRE EFFEKT

Viden om centrale målsætninger	36
Forebyggende og rehabiliterende indsatser	36
Bedre grunddata om handicap og effekt	39

SAMMENHÆNG OG KVALITET

Klar og helhedsorienteret social lovgivning	44
Styrket samarbejde mellem sektorer	45
Smidige og tillidsbaserede borgerforløb	46
Fornyset fokus på den specialiserede indsats	48

INNOVATIVE LØSNINGER, NY TEKNOLOGI OG ØGET TILGÆNGELIGHED

Selvhjulpen med innovativ teknologi	52
Tilgængelige it-løsninger	53
Bedre fysisk tilgængelighed	54

UDDANNELSE

QUALITY.
LACK OFS

**Alle mennesker skal
have lige mulighed for
at uddanne sig.**

Skolen er et markant omdrejningspunkt i børns udvikling og forberedelse til at være en del af et mangfoldigt samfund. Det er en grundværdi for folkeskolen, at den skal være indrettet, så der er plads til alle børn i fællesskabet. Skolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan, og sikre alle elever et højere fagligt udbytte af undervisningen – uanset hvilke forudsætninger det enkelte barn kommer med.

Skolen skal også udvikle børns personlige og sociale kompetencer, så alle børn bliver engagerede medborgere i et levende demokrati. Et vigtigt element i denne dannelsesdagsorden er at give børn og unge et godt afsæt til at respektere forskellighed og sætte pris på mangfoldighed i samfundet. Derigennem styrkes grundlaget for ligeværdig inklusion af alle børn i skolens fællesskab.

Regeringen ønsker at understøtte denne udvikling. Derfor er der sat en ambitiøs dagsorden om omstilling til øget inklusion i folkeskolen. Flere elever med særlige behov skal inkluderes i den almindelige undervisning, samtidig med at elevernes faglige resultater forbedres, og deres trivsel fastholdes. Inklusion handler om barnets oplevelse af at være en værdifuld deltager i det sociale og faglige fællesskab, og det er centralt for at lære noget og for at udvikle sig.

Undervisningen og den specialpædagogiske indsats i grundskolen skal give flere unge med handicap mod på at påbegynde en ungdomsuddannelse, fordi en uddannelse i dag er en af forudsætningerne for at komme godt videre i livet. Det er regeringens mål, at Danmarks børn og unge skal være den bedst uddannede generation i Danmarks-historien.

Regeringens målsætning er, at 95 pct. af alle unge skal gennemføre mindst en ungdomsuddannelse, og 60 pct. af alle unge skal gennemføre en videregående uddannelse. Kvaliteten af uddannelserne skal være høj, uanset hvilken ungdomsuddannelse de unge vælger. Og alle unge skal udfordres og løftes mest muligt i forhold til deres forudsætninger og potentiale.

De nyeste tal viser, at 92 pct. af en ungdomsårgang forventes at gennemføre mindst en ungdomsuddannelse. Nu skal vi have de sidste med, og regeringen vil derfor give uddannelserne et kvalitetsløft. Målet er at sikre, at alle unge får de centrale faglige kompetencer, der er nødvendige på arbejdsmarkedet og i de videregående uddannelser, og at alle får udfoldet deres potentiale i endnu højere grad.

I ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser øges specialiseringen. Det giver større behov for individuel

komensation, men der skal samtidig ses på mulighederne for at bygge videre på erfaringerne med inklusion i folkeskolen – også ved at udnytte de mange muligheder, den teknologiske udvikling giver.

Regeringen ønsker samtidig, at voksne skal have gode muligheder for at opkvalificere og omskole sig, så de har de kvalifikationer, der er brug for. Det gælder også de voksne med handicap, som ikke kom med på uddannelsesvognen i første omgang.

En målrettet indsats for at få flere mennesker med handicap gennem uddannelsessystemet understøtter den fortsatte implementering af handicapkonventionens artikler om retten til uddannelse i det almindelige uddannelsessystem, retten til et selvstændigt liv og til at være inkluderet i samfundet og retten til at kunne tjene til livets ophold ved beskæftigelse.

ØGET INKLUSION I FOLKESKOLEN

Målsætning: I 2015 er andelen af elever i almindelig undervisning forøget til 96 pct.

Regeringen ønsker en folkeskole, der på alle måder afspejler den mangfoldighed, der er i samfundet. En folkeskoleklasse skal være for alle, og det er afgørende, at alle børn oplever, at de er værdsat og velkomne i folkeskolen. Alle skal opleve at være en del af det børnefællesskab, der er i en skoleklasse.

Regeringen og kommunerne har i aftalen om kommunernes økonomi for 2013 fastlagt en klar ambition om inklusion i folkeskolen. Det er målet, at flere børn skal inkluderes i den almindelige undervisning, at det faglige niveau skal forbedres, og at elevernes trivsel skal fastholdes.

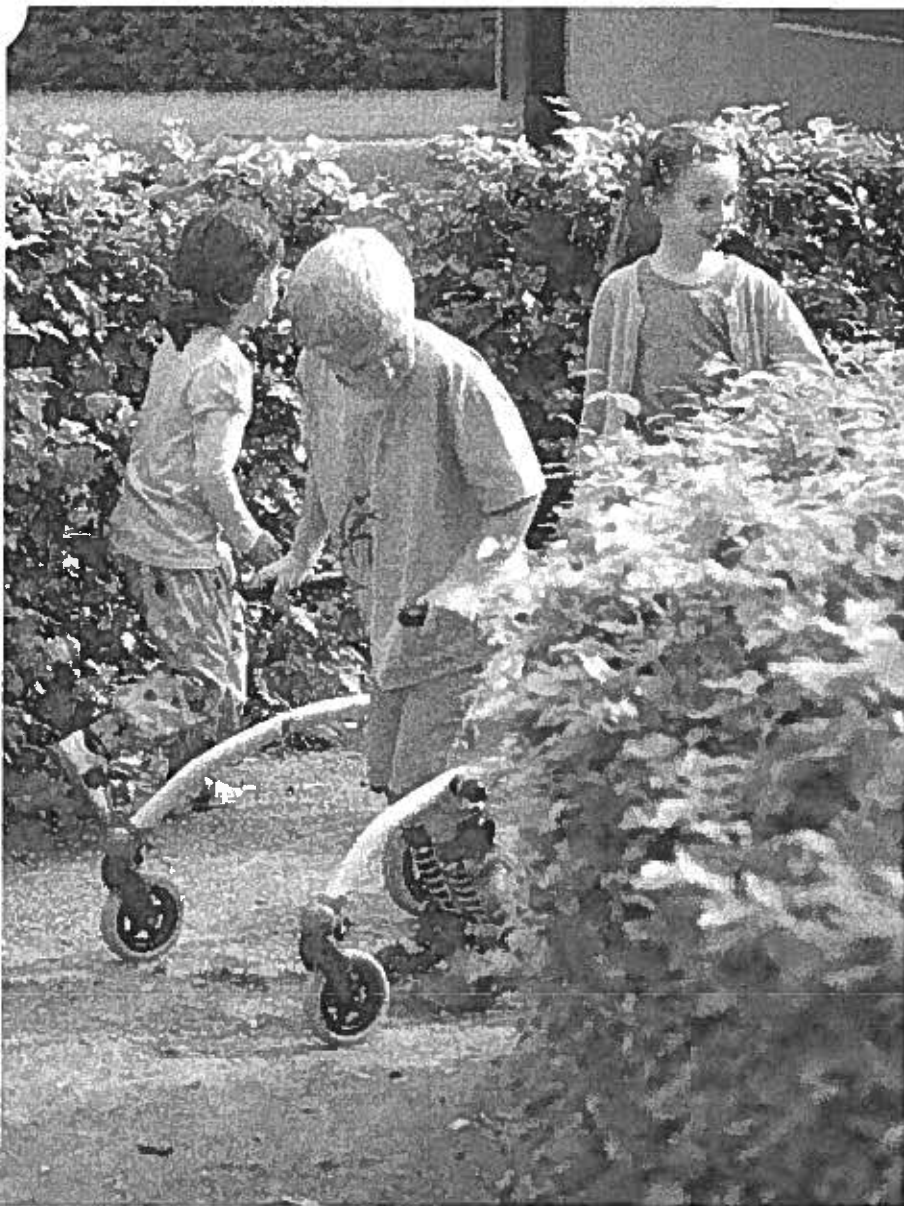
Som grundlag for arbejdet med øget inklusion har regeringen gennemført en lovændring om en inkluderende folkeskole. Med en ny afgrænsning af specialundervisningen er der skabt mere fleksible rammer for skolernes tilrettelæggelse af den inkluderende undervisning.

Regeringen og KL vil følge kommunernes omstillingsproces til øget inklusion og har iværksat en repræsentativ undersøgelse i 12 kommuner i perioden 2013-2015. Undersøgelsen skal dokumentere elevernes faglige resultater og trivsel og skal have fokus på kompetenceudvikling, inklusionsfremmende styringsmodeller og opbakning til inklusion.

For at understøtte målsætningen om inklusion er der iværksat en række initiativer, der skal understøtte kommunernes omstilling.

Udviklingsprojekter om inklusion

- Udvikling og afprøvning af indsatser, hvor eleverne støtter et inkluderende læringsmiljø uden for undervisningen, fx ved at klassekammerater eller ældre elever støtter elever med særlige behov.
- Udvikling og afprøvning af eksemplariske undervisningsforløb med fokus på undervisningsdifferentiering og elever med særlige behov. Projektet er koncentreret om dansk og matematik i 5. klasse.
- Udviklingsprojekt med fokus på, hvordan de enkelte fagområder kan bidrage til inkluderende undervisningsmiljøer for alle skolens elever.
- Udvikling og afprøvning af læringsforløb for elever med særlige behov, som gennem sociale mestringsstrategier kan indgå i den almindelige undervisning.
- Udvikling og afprøvning af et opkvalificeringsforløb for lærere, som skal styrke deres viden om inklusion og elevformidling i undervisningen.
- Undersøgelse af nye digitale læringsformer og pædagogik, som skal styrke inklusion og undervisningsdifferentiering og udvikling af konkrete læremidler, som skal stilles til rådighed for skoler og kommuner.
- Kortlægning af større kommunale udviklingsprojekter med henblik på at samle viden om kommunernes indsatser for øget inklusion.
- Ph.d.-projekt, som skal styrke vidensgrundlaget om inklusion. Med afsæt i forskning udvikles guidelines til kommunerne for eksemplarisk planlægning, gennemførelse og evaluering af projekter om inklusion.

Regeringen har etableret Inklusionsudvikling, en udgående konsulentenhed under Undervisningsministeriet, der skal understøtte kommunernes omstilling til øget inklusion på dagtilbuds-, skole- og fritidstilbudsområdet.

Derudover skal det nye Ressourcecenter for Inklusion og Specialundervisning skabe overblik over og gøre eksisterende viden anvendelig og udvikle ny viden om inkluderende læringsmiljøer.

Inklusionsudvikling arbejder tæt sammen med Ressourcecenter for Inklusion og Specialundervisning om at indsamle, udvikle og udbrede viden om, hvordan der kan skabes inkluderende børnefællesskaber og læringsmiljøer i praksis. Samarbejdet betyder blandt andet, at der er etableret en fælles hjemmeside (www.inklusionsudvikling.dk) og et vidensnetværk, som skal skabe overblik over igangværende undersøgelser samt forsøgs- og udviklingsprojekter. Derigennem kan den viden, som skabes lokalt, gøres generel, så andre kan drage nytte af erfaringerne.

FOLKESKOLEN SKAL UDFORDRE ALLE ELEVER

Målsætning: Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan.

Alle børn i folkeskolen skal have en god undervisning, hvor det enkelte barns muligheder og evner bliver udviklet mest muligt.

Regeringen vil sikre kvaliteten af undervisningstilbuddene til de børn, der har så omfattende undervisningsmæssige behov, at de ikke har mulighed for at være en del af den almindelige undervisning, så også disse børn udfordres og bliver så dygtige, de kan. Det gælder både børn, der får specialundervisning i specialskoler og specialklasser, og anbragte børn og unge, som får undervisning på anbringsstedets skoler, også kaldet interne skoler.

Alle børn skal have et fyldestgørende undervisningstilbud – også børn med særlige undervisningsmæssige behov. Derfor har regeringen stort fokus på tidlig afdækning af særlige undervisningsmæssige behov. Målet er at udvikle

redskaber, som tidligt kan give input til fokusområder i undervisningen og dermed hjælpe børn med særlige undervisningsmæssige behov, så de kan være en del af den almindelige undervisning.

Der skal gøres en særlig indsats, så der så tidligt som muligt sættes målrettet ind i forhold til vanskeligheder med at læse, regne og forstå sprog, da støtte på disse centrale områder er afgørende for, at eleverne kan få det ønskede udbytte af undervisningen. Det kan samtidig forebygge, at elever med disse vanskeligheder får behov for specialundervisning.

Fokus på børn med særlige undervisningsbehov

Undervisningsministeren har igangsat tre initiativer, som skal sikre kvaliteten af undervisningen af børn, der ikke går i den almindelige folkeskole:

- Et projekt, som skal udvikle og afprøve kvalitetsindikatorer for undervisningen på specialskoler.
- Et ph.d.-projekt, som skal sikre forskningsbaseret viden om samarbejdet mellem specialtilbud og almindelige folkeskoler.
- Et projekt, som skal understøtte de interne skoler i at løfte kvaliteten i undervisningen, så flere anbragte unge får en videre uddannelse end grundskolen.

Tidlig identifikation af læse-, regne- og sprogvanskeligheder

Undervisningsministeren udvikler nye redskaber, som skal sikre den bedst mulige støtte til børn, som har svært ved sprogforståelse eller ved at læse og regne:

- Et tværgående screeningsredskab af sprogforståelse, som skal sikre løbende støtte til elever, som viser tegn på sprogvanskeligheder, suppleret af eksemplariske undervisningsforløb for tilrettelæggelsen af arbejdet med sprogforståelse.
- En ordblindetest, der kan identificere elever med ordblindhed på tværs af uddannelser – fra grundskolens mellemtrin over ungdomsuddannelserne til de videregående uddannelser. Testen skal give et fælles fagligt og solidt grundlag for ordblindes deltagelse i uddannelses-systemet på lige fod med alle andre.
- En test af regnevanskeligheder, som kan anvendes fra indskolingen, samt udvikling af vejledninger til indsatsen for talblinde elever i hele skoleforløbet.

FLERE SKAL HAVE EN UDDANNELSE

Målsætning: 95 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre mindst en ungdomsuddannelse, og 60 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse.

Alle, der har evnerne til det, skal opfordres til og gives mulighed for at tage en uddannelse. En øget uddannelsesgrad blandt mennesker med handicap er et vigtigt skridt i retning af at opfylde målsætningen om inklusion, ligebehandling og lige muligheder.

Der gøres allerede i dag meget for at sikre, at uddannelsessøgende med handicap kan deltage i de almindelige uddannelser på alle niveauer. For at nå regeringens målsætning om den bedst uddannede generation nogen sinde, hvor alle uddannelsessøgende udfordres til at udfolde deres fulde potentiale, er der fortsat behov for at have fokus på at udvikle nye løsninger, som kan komme de uddannelsessøgende til gode. Fx kan udvikling af både nye pædagogiske metoder og nye løsninger for tilgængelighed af tekster komme alle uddannelsessøgende til gode i form af bedre forberedelse og større udbytte af undervisningen.

Regeringen vil derfor tage yderligere skridt til en øget og bedre inklusion på ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser ved at gennemføre en undersøgelse af de eksisterende støtteordninger, der skal sikre, at de midler, der anvendes på at understøtte muligheder for at tage en uddannelse, anvendes mest hensigtsmæssigt.

Gennemgang af eksisterende støtteordninger

Med en målsætning om øget og bedre inklusion af uddannelsessøgende med handicap på ungdomsuddannelserne og de videregående uddannelser nedsættes en tværministeriel arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Uddannelses-, Undervisnings- og Finansministeriet, der i dialog med centrale aktører på området skal gennemgå de eksisterende støtteordninger til uddannelsessøgende med handicap med henblik på fremover at indrette støtteordningerne på den mest hensigtsmæssige måde inden for den gældende økonomiske ramme. Den tværministerielle arbejdsgruppe vil foruden dialog med centrale aktører på området inddrage konklusionerne fra Sammenslutningen af Unge med Handicaps Ekspertcamp i maj 2013 i arbejdet.

Studiehverdagen for unge med behov for undervisningsmaterialer på andre medier, især uddannelsessøgende med ordblinde- og synsvanskeligheder, skal gøres nemmere, fx ved at udnytte den teknologiske udvikling bedre, så det sikres, at undervisningsmaterialer på uddannelsesinstitutionernes undervisningsportaler er i tilgængelige formater.

Regeringen vil derfor forbedre støtten til elever og studerende med skrive-, læse- og synsvanskeligheder.

Tekster til alle

Undervisningsministeren og uddannelsesministeren gennemfører en analyse af uddannelsesinstitutionernes brug af forskellige tekstformater på fx undervisningsportaler og biblioteksløsninger.

Samtidig udarbejdes brugervenlige vejledninger i valg af formater, som blandt andet beskriver, hvordan forskellige formater kompenserer og spiller sammen med forskellige hjælpemidler.

Mange unge med Aspergers syndrom gennemfører et ordinært gymnasialt forløb som enkeltintegrerede elever i de almindelige klasser.

En afgrænset gruppe af unge med Aspergers syndrom har imidlertid behov for at være i klasser med få deltagere og en meget struktureret skoledag for at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse.

Siden 2007 har der været gennemført forsøg med sådanne særklasser.

Regeringen vil på baggrund af erfaringerne fra disse forsøg gøre muligheden for etablering af særklasser for elever med Aspergers syndrom permanent.

Særlige gymnasieforløb for elever med Aspergers syndrom

Undervisningsministeren vil permanent gøre ordningen med særlige aspergerklasser i STX og HF, målrettet elever som ikke kan enkeltintegreres i de almindelige gymnasieforløb.

FLERE SKAL DELTAGE I VOKSEN- OG EFTERUDDANNELSE

Målsætning: Voksne med handicap skal have gode muligheder for at opkvalificere sig, så de har de kvalifikationer, der er brug for.

Kravene på arbejdsmarkedet udvikler sig hele tiden og i mange sektorer i rivende hast. Derfor vil der også for mange voksne mennesker være behov for uddannelse og opkvalificering for at kunne opnå eller bevare en tilknytning til arbejdsmarkedet. Men nogle mennesker med handicap har brug for særlig støtte for at kunne gennemføre en voksen- eller efteruddannelse.

Regeringen ønsker derfor at skabe overblik over mulighederne for at deltage i forskellige former for voksen- og efteruddannelse for mennesker med handicap. På den baggrund kan vi arbejde for at sikre et velfun-

gerende og smidigt system, som støtter voksne med handicap i at få eller bevare tilknytning til arbejdsmarkedet og dermed opnå øget økonomisk og personlig uafhængighed.

Analyse af voksen- og efteruddannelsesområdet

Regeringen nedsætter en tværministeriel arbejdsgruppe, som skal kortlægge VEU-områdets udfordringer i relation til inklusion af mennesker med handicap. Arbejdsgruppen skal desuden komme med forslag til, hvordan ansvaret bedst kan varetages på de forskellige områder og med langsigtede forslag til, hvordan VEU-området kan udvikles inden for de eksisterende økonomiske rammer.